

Kapitán děl. Ing. Bohuslav Beneš:

Použití letectva a bojových chemických látek ve válce italsko-habešské.

Úlohy, které při habešském tažení připadly italskému letectvu, byly vskutku nesmírně důležité. Při koloniálním válečném tažení, jehož poměry terénní i dopravní ztěžují velikou měrou přísun všelikého materiálu, nastupuje často bombardovací letoun na místo dělostřelectva. Může se tak díti tím snáze, čím slabší obranu vzdušnou, a to leteckou i pozemní, nepřítel má.

Při hodnocení italských leteckých úspěchů nutno ovšem přihlížet také k tomu, že v Habeši nebylo tolik vděčných cílů, neboť tam je velmi málo měst, opevnění, mostů nebo průmyslových závodů.

Letoun měl v tomto tažení význačnou úlohu při provádění průzkumu (přezvědu a zvědu). Letecké průzkumné jednotky byly ve své činnosti úplně odděleny a nebyly tedy závislé na letectvu útočném, takže Italové byli v nejkratší době vždy zpraveni o všech důležitějších pohybech Habešanů.

Je velmi zajímavé srovnat navzájem názory samých Italů na použití bojových chemických látek v Habeši na počátku válečného tažení a v jeho průběhu.

Letounům, jakožto pomocnému prostředku při použití bojových chemických látek (t. j. uskutečnění aerochemického útoku), měla připadat v italsko-habešské válce jen pranepatrná úloha. Podle oficiální italské deklarace nemělo být v habešském tažení použito chemické zbraně. Snad tu měla určitou úlohu zaujatost světového veřejného mínění proti používání bojových chemických látek, neboť bylo velmi pravděpodobné, že by již první útok bojovými chemickými látkami značně poškodil Italii před očima celého světa, nehledíc při tom k tomu, zda je tento úsudek o chemické válce vskutku oprávněný. Šlo tu hlavně o otázku: „Budou úspěchy aerochemického útoku důležitější nežli protipropaganda světového mínění?“ Kladná odpověď na tuto otázku byla by pravděpodobně na místě ve válce, v níž by šlo o „bytí nebo nebytí“ národa. A tak se v habešském tažení měli Italové obejít bez použití chemických leteckých pum, neboť od něho musilo být upuštěno se zřetelem na vyšší zájmy, a to tím spíše, že se pro ono použití nacházelo v Habeši zdánlivě jen málo vděčných cílů. Rovněž protiplynová ochrana domorodého obyvatelstva Habeše pomocí plynových masek — jiné ochrany nebylo — byla při naprosté primitivnosti domorodců velmi problematická. Zprávy určité části světového tisku o dvou stech tisících plynových masek k ochraně Habešanů se ukázaly nepravdivé a fantastické.

Jiný význam italského letectva na počátku tažení záležel v tom, že ono dodávalo menším předsunutým útvarům potřebný proviant, střelivo a léčiva.

Konečně, o „vzdušné válce“ v pravém smyslu slova nemohlo být vlastně ani řeči vzhledem k tomu, že Italové měli co činit s nepřítelem, který proti jejich letectvu nemohl postavit nic rovnocenného. Těch několik letounů, které Habešané měli, se vystříhalo změřit své síly ve vzdušném souboji s letouny italskými.

Povšechně lze proto tvrdit, že rozhodující význam italského letectva v habešském tažení záležel ve spolupráci s pozemními bojujícími jednotkami.

Italské loďstvo zajišťovalo přísun lidí i potřeb do Afriky, italští vojáci byli přes nejtěžší klimatické poměry v neschůdném terénu všude v patách ustupujícímu nepříteli a italské letectvo bylo v této velmi rozlehle zemi s nepřehledným terénem skutečným okem a napřaženou pěstí armády. Všechny tyto tři složky byly však nedělitelnou jednotkou. Selhání jedné z nich bylo by způsobilo nebezpečné zeslabení bojové schopnosti obou druhých složek. Jejich společná a úspěšná činnost již od počátku tažení dovolila Italům, aby si učinili obraz o nepochybném výsledku svého podniku.

Italové také pokládali — a to již předem — za možné, že se v průběhu tažení změní význam i metody použití některých zbraní, když válka vstoupí do nového stadia vývoje. Bylo již počítáno s tím, že doba deště způsobí bezpochyby takové změny, právě tak jako očekávaný tuhý odpor Habešanů v středu země. Italové byli si vědomi toho, že svých počátečních úspěchů dosáhli na okraji Habeše, tam, kde náčelníci jednotlivých kmenů čekali na vhodnou příležitost, aby se zbavili svrchovanosti něguše. Italové pokládali tedy za možné, že se bojové poměry změní, ale svému letectvu vždy přiřítali úlohu nejdůležitější.

Proti těmto počátečním italským názorům mluví zprávy denního světového tisku, že italští letci používali při bombardování též pum s obsahem yperitu.

Je velmi poučné sledovat, jak rychle se italské názory na použití bojových chemických látek v Habeši měnily. Toto použití bylo pokládáno, jak bylo vpředu uvedeno, s počátku za bezvýznamné, dokonce za neúčelné. Ale později se v Italii stále více ozývalo volání po zcela neomezeném použití všech moderních válečných prostředků proti Habešanům, tedy i bojových chemických látek. Denní tisk poukazoval na barbarské zacházení Habešanů s italským leteckým důstojníkem poručíkem Titem, který upadl v prosinci 1935 při útoku na Dagabur do nepřátelského zajetí a byl Habešany sťat, jakož i na mučení jiných četných zajatých Italů.

Není jisté, zdali Italové sáhli konečně také k chemické zbraní opravdu jen z toho důvodu, aby Habešanům jejich barbarství oplatili. Anglický tisk zastává jednomyslně ten názor, že pouze vydatné použití bojových chemických látek umožnilo Italům tak rychlý postup téměř na všech frontách. Nešlo tedy o trestná opatření, o oplátku, nýbrž o nutné vojenské důvody, dokonce prý o jakési „východisko z nouze“, které učinilo použití bojových chemických látek zcela nezbytným.

Nechť je tomu jakkoli, dnes je zjištěno, že některé druhy bojových chemických látek byly v různém způsobu použití Italy skutečně upotřebeny. Není více pochybností o tom, že Italové s nutností tohoto použití též vždy počítali a že na ně byli vhodně připraveni, neboť jinak by takové rozsáhlé použití bojových chemických látek v tak krátkém čase nebylo naprosto možné.

Tak na př. přístavní úřad v Port Saidu vypočítává, že v době od 20. prosince 1935 do 5. ledna 1936 bylo přepraveno Suezským průplavem na italských lodích do východní Afriky (do italského Somalska) 53 tun leteckých plynových pum. O použití leteckých plynových pum od počátku roku 1936 jsou tyto údaje:

2. ledna: Něguš zasílá Svazu národů do Ženevy protest, že italské letectvo shazuje pumy na jižní i na severní frontě (tam v bitvě o město Makalé), při čemž během jednoho týdne bylo na habešské vojsko svrženo asi 3000 pum, mezi nimiž bylo značné množství pum plynových.

Podle habešských zpráv staly se trvalé bojové chemické látky, vypouštěné z letounů v podobě deště, velmi brzy neúčinnými (yperit).

V téže době byly vrhány plynové a zápalné pumy také za frontou na město Ala Amba (jižně od Makalé) a na obce Debenat a Debre Tabor.

8. ledna: Začala italská ofensiva na jižní frontě za velení generála Grazianiho, při čemž bylo provedeno mnoho rozsáhlých aerochemických útoků na protější vojsko rasa Desty (údaje o ztrátách chybějí).

12. ledna: Na město Sakota na severní frontě (hlavní město kraje Vollo, asi 100 km na jihozápad od Makalé) byl proveden aerochemický útok plynovými a zápalnými pumami. Vzniklými požáry bylo město takřka úplně zničeno. Italské letouny vzlétaly v italské kolonii Erytreji a byly několika habešskými protiletadlovými kanony napadeny bez úspěchu. Nezkoušené domorodé obyvatelstvo se vrátilo po bombardování z největší části zpět do města. Mnoho jednotlivců se dívalo ze zvědavosti na zasypávání vytvořené nálevky a utrpělo těžké otravy yperitem (někteří oslepli, jiní utrpěli těžké poranění pokožky).

Také na jižní frontě bylo plynovými pumami bombardováno město Amele v kraji ogadenském. Samými Habešany bylo zdůrazněno, že italští letci shazovali plynové pumy vždy, když spatřili shluky lidí (pravděpodobně počítali s morálním účinkem).

1. března: Italští letci shazovali na osady kolem města Kvoram mnoho nádob s yperitem, jenž vydržel v terénu 2—3 dny a značně ztěžoval průzkumnou činnost Habešanů, kteří musili ustoupit. Yperit způsobil též jednotkám habešským, pochoduujícím zamořeným terénem, silné poranění pokožky na nohou. Mnozí jednotlivci si způsobili velké spáleniny při plížení křovím a po svém příchodu do nemocnice ani nevěděli, čím si poranění způsobili. Do polní nemocnice byla také přinesena nevybuchlá puma a prohlédnuta i fotografována (americkým vojenským atachém). Měla tvar torpeda a byla asi 1.2 m dlouhá.

Plynové pumy byly vrhány po celé další tři neděle a způsobily Habešanům — vojákům, ženám i dětem — těžká zranění, neboť byla zasažena i ramena, ba dokonce i kůže na hlavě. Mnohé z případů označili lékaři za beznadějně.

12. března: Bombardováno bylo město Kvoram skupinou sedmi letounů plynovými a zápalnými pumami. V Dessii (sídle habešského hlavního stanu) byla zřízena holandským Červeným křížem polní nemocnice, v níž byli ošetřováni lidé, otrávení chemickými bojovými látkami (fosgenem a yperitem).

18. března: Podle zprávy očitého svědka (amerického vojenského ataché v Addis Abebě kpt. Meada), jenž byl na severní frontě, trpěli habešští vojáci zvláště účinkem dělové palby a chemických bojových látek.

4.—7. dubna: Město Kvoram bylo denně bombardováno italskými letci a bylo prý yperitem doslova zaplaveno.

8. dubna: Italové prý dosáhli svého konečného úspěchu v bitvě u jezera Ashangi na severní frontě použitím nové, dosud neznámé bojové chemické látky, která způsobila Habešanům obrovské ztráty. Tato látka

procházela prý hladce plynovými maskami Habešanů a bylo prý jí používáno i v dělovém střelivu. Její účinky byly strašlivé: oslepnutí, otoky obličejů, bílé skvrny na pokožce a smrt po 20 minutách za příznaků těžkých spálenin. Italové zamořili habešská postavení tak intensivně, že každý živý tvor zemřel a nebylo prostě obrany. Pouze nové bojové látky musí prý být Italové vděční za úspěch v této, pro Habešany nešťastné bitvě.

10. dubna: Italští letci vytvořili použitím zápalných (thermitových) pum asi 40 km dlouhou plamennou hradbu ze suchých keřů a porostu, která znemožnila Habešanům ústup.

Podle oznámení habešského zástupce ve Svazu národů v Ženevě 12. dubna 1936 provedli prý Italové v době od 22. prosince 1935 do 7. dubna 1936 celkem 19 aerochemických útoků.

Celkové ztráty Habešanů od počátku války se odhadují na 50.000 mužů. Z tohoto počtu (podle habešských údajů) byla asi třetina, t. j. asi 15.000 mužů (10.000 vojáků a 5.000 civilních osob), vyřaděna působením bojových chemických látek.

Vzhledem k tomu, že se většina údajů zakládá vlastně na zprávách novinářského a časopiseckého tisku, většinou cizího (francouzského, anglického, ruského a německého), resp. na zprávách uveřejňovaných rozhlasem (italským), jest odborné zhodnocení jednotlivých dat (po stránce techniky použití bojových chemických látek) velmi nesnadné. Vždyť po prvé v poválečné době se seznamujeme s plánovitým (a úspěšným) použitím chemické zbraně.

Není pochyby o tom, že použito bylo především yperitu, a to jednak v leteckých pumách, jednak v stavu kapalném ve zvláštních vypouštěcích (rozstřikovačích), upevněných na letounech, z nichž byl vypouštěn z malých výšek. O použití plynového dělového střeliva nebylo možno nikde se dočíst.

Italové měli prý v Habeši též plamenometný oddíl i chemickou rotu (podle ruských pramenů). Fosgenu bylo použito toliko jedenkrát. Použití nové, neznámé bojové chemické látky není nijak ověřeno. Byl to pravděpodobně yperit, při čemž zamoření bylo zvlášť intensivní.

Závěrem možno tedy říci:

Aplikovat zkušenosti, učiněné Italy v habešském tažení po chemické stránce, na moderní vojsko není dobře možné. Vždyť OPL i OPP. Habešanů byly více nežli nedostatečné. Habešská armáda (lze-li o ní jako o armádě vůbec mluvit), měla několik desítek tisíc plynových masek různého původu (francouzských, anglických a dánských), jež byly dopravovány do Habeše z Britského Somalska z přístavu Berbera. Plynovými maskami bylo vystrojeno nejprve vojsko, a pak teprve částečně i civilní obyvatelstvo. Ovšem protiplynová ochrana vojska ani civilního obyvatelstva tím nebyla nijak zajištěna, neboť plynové kázny nebylo a nasazování masek bylo velmi nedokonalé. Ochrana proti zpuchýřujícím bojovým látkám ani asanace prováděny nebyly.

Nutno ovšem přiznat, že použití bojových chemických látek může být i ve válce koloniální (ovšem za určitých předpokladů) velmi účinné. Italové odhadli úlohu bojových chemických látek v habešském tažení jistě značně vysoko. Správné uvážení možnosti použití bojových chemických

látek v horkém pásmu zemském, při uvážení poměrů terénních i povětrnostních, při správné přípravě výrobní, dopravní i ukládací přineslo značné zjednodušení bojovým akcím, což přispělo převelikou měrou k dokončení velmi významného celkového vojenského úspěchu Italů v Habeši.

Použité prameny: Denní časopisy domácí i cizí (francouzské, anglické, německé). Odborné časopisy, publikace a revue: Militär-Wochenblatt 1936; Krasnaja Zvezda 1936; Gasschutz u. Luftschutz 1936.

Štábní kapitán děl. František Schneider, dipl. inž. ESE.:

Kapitoly o dělostřelectvu proti letadlům.

Francouzské dělostřelectvo proti letadlům po válce.

(Pokračování.)

Mechanismus účinné střelby.

Ať je použito metody jednostaniční nebo dvoustaniční, nelze za daných podmínek připravit střelbu tak přesně jako ve dne.

O mechanismu palby účinné praví všeobecná nauka o střelbě dělostřelectva p. 1.:

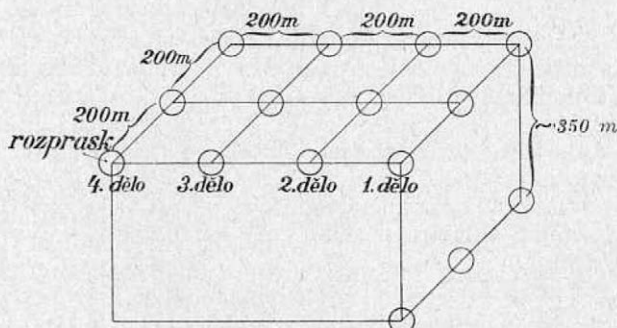
Vzhledem k nepřesnosti naslouchání a plynoucí z ní nepřesnosti prvků střelby je třeba zvětšit postřelovaný prostor jednak odstupňováním odměrů jednotlivých děl, jednak tím, že každé dělo provádí střelbu s dvěma elevačními úhly, jejichž rozdíl činí 4° . S každou elevací vypálí dělo 3 ranový přepad, při čemž je časování upraveno tak, že vzdálenost mezi rozprasky je 200 m.

Pro střední dálky jsou to tedy rozměry postřelovaného prostoru (viz obr. 4).

Při střelbě přepadů v noci se vypálí celkem 24 ran. Prvky střelby stanovíme podle zvláštních číselných tabulek v závislosti na geometrických souřadnicích budoucí polohy.

Není-li střelba přepadů možná, utíká se dělostřelectvo p. 1. v noci k střelbě přehrad a k střelbě systematické.

Přehrady jsou clony, vytvořené rozprasky granátu. Šířka přehrady je 1000 m, výška 1.400 m. Počet vypálených ran stanoví předpis pro materiál ráže 75 mm na 48 a pro materiál 105 mm na 24 ran.

Obr. 4.